

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

เศรษฐกิจไทยมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มาจากสาขาเกษตรเป็นสำคัญ แต่โครงสร้างดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงโดยสัดส่วนของสาขาเกษตรมีแนวโน้มลดลง ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ถึงแผนพัฒนาฯฉบับที่ 6 นอกจากนั้นการผลิตในภาคเกษตรยังมีการขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าสาขานอกการเกษตรมาก ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในสาขาเกษตรทำให้อัตราส่วนรายได้ระหว่างสาขาเกษตรกับนอกการเกษตรยิ่งแตกต่างกันมากขึ้น

ในการแก้ไขปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมนั้นแม้ว่าในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5-7 ได้มุ่งเน้นการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค และเน้นการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทแล้วที่ยังไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากนัก โดยจะเน้นเป็นพิเศษในเรื่องรายได้ของสาขาเกษตรจึงกำหนดให้แต่ละจังหวัดมีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการวิเคราะห์เศรษฐกิจส่วนรวมตลอดจนการพิจารณาด้านอุปสงค์และอุปทานของสินค้าเกษตรในจังหวัดศรีสะเกษ จะช่วยให้การจัดทำโครงการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด มีความเป็นไปได้อย่างยิ่งขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นการสนับสนุนโครงการภายใต้แผนพัฒนาจังหวัด 5 ปี

โดยการศึกษาเศรษฐกิจส่วนรวมของภาคการเกษตรในระดับจังหวัดนี้จะได้นำแบบจำลองการศึกษาเชิงระบบมาใช้ โดยได้เลือกจังหวัดศรีสะเกษเป็นจังหวัดตัวอย่าง ซึ่งแบบจำลองนี้ประกอบด้วย การศึกษาแบบจำลองเชิงมหภาค การศึกษาด้านประชากร การคาดประมาณอุปสงค์ภายในท้องถิ่น การคาดประมาณอุปทานสินค้า การคาดประมาณปัจจัยการผลิต การคาด

ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ไปจนถึงสิ้นสุดแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือ ในปี พ.ศ. 2539 โดยได้แยกการพิจารณาออกเป็น 4 กรณีดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อกำหนดให้อุปสงค์และอุปทานของระบบเศรษฐกิจเติบโตไปตามปกติ

กรณีที่ 2 เมื่อมีการจำกัดด้านอุปสงค์โดยการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือ กำหนดให้มีอัตราเพิ่มของประชากรเท่ากับร้อยละ 1.006 ต่อปี

กรณีที่ 3 เมื่อมีการเพิ่มอุปทานโดยการใช้นโยบายการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรณีที่ 4 เมื่อมีการพิจารณาทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน โดยมีการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรและมีการใช้นโยบายเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

กรณีที่ 1 เมื่อกำหนดให้อุปสงค์และอุปทานของระบบเศรษฐกิจเติบโตไปตามปกติ

ในปัจจุบันจังหวัดศรีสะเกษมีความสามารถในการผลิตสินค้าเกษตรกรรมในลักษณะที่สามารถพึ่งตนเองได้ และมีการส่งออกไปยังจังหวัดอื่นๆ สภาพการผลิตสินค้าเกษตรกรรมยังต้องอาศัยปัจจัยการผลิตที่มาจากภาคอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ในอนาคตจังหวัดศรีสะเกษมีแนวโน้มที่จะผลิตสินค้าอุตสาหกรรมได้มากขึ้น และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของผลิตภัณฑ์จังหวัดศรีสะเกษพบว่า มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่ามูลค่าการส่งออกแสดงว่าดุลการค้ามีแนวโน้มที่จะลดลง

นอกจากนั้นเมื่อวิเคราะห์ถึงสัดส่วน และบทบาทของปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อผลิตภัณฑ์จังหวัดพบว่า การใช้จ่ายของภาคเอกชนยังคงมีบทบาทสำคัญในการผลักดันการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจังหวัดคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 76-84 ต่อผลิตภัณฑ์จังหวัด ในขณะที่สัดส่วนการใช้จ่ายของภาครัฐบาลมีเพียงร้อยละ 20-22 ของผลิตภัณฑ์จังหวัดเท่านั้น

ในส่วนของประชากรผลการคาดคะเนอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของประชากรในจังหวัด ศรีสะเกษพบว่า เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.11 โดยมีจำนวนประชากรในภาคเกษตรประมาณร้อยละ 86-88 ที่เหลือเป็นประชากรนอกภาคเกษตรในช่วงแผนฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) สัดส่วนของประชากรเกษตรมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์การผลิตในสาขาเกษตรกรรมเริ่มพบกับข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต และต้นทุนในการผลิตอยู่ในระดับสูง แต่ราคาของสินค้าเกษตรกรรมยังต่ำจึงส่งผลให้รายได้ ฐานะ และความเป็นอยู่ของประชากรในสาขาเกษตรด้อยกว่าสาขาอื่นๆ ประกอบกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศในระยะต่อไป สาขาอุตสาหกรรมจะมีบทบาทมากขึ้นทำให้กำลังแรงงานมีการหันไปประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้น อีกประการหนึ่งอาจเป็นเพราะรายได้ของผู้ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรโดยเฉลี่ยแล้วจะสูงกว่าในภาคเกษตรค่อนข้างมากด้วย จึงอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในชนบทนิยมทำงานนอกภาคเกษตรมากกว่าแต่ก่อน

ในการคาดประมาณอุปสงค์อาหารในพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พืชและสัตว์ ในส่วนของพืช ได้แก่ ข้าว ถั่วลิสง หอมแดง กระเทียม ส่วนของสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย หมู เป็ด และไก่ ส่วนพืชที่ไม่ใช่อาหาร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว มันสำปะหลัง

การศึกษาพบว่า ปริมาณการบริโภคข้าวมีมากเป็นอันดับหนึ่ง เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นิยมบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักและสามารถผลิตได้เอง พืชที่บริโภครองลงมา ได้แก่ มันสำปะหลัง หอมแดง ถั่วลิสง และกระเทียม ตามลำดับ ส่วนอาหารประเภทเนื้อสัตว์ บริโภคน้อยเพราะมีราคาแพง การบริโภคอาหารประเภทโปรตีนส่วนใหญ่จะบริโภคสัตว์ปีก คือ เป็ด ไก่

ในส่วนอุปทานการเพิ่มขึ้นของผลผลิตแต่เดิมเกิดขึ้น เนื่องจากการขยายพื้นที่ทำการเพาะปลูก อย่างไรก็ตามในการศึกษานี้ได้กำหนดให้พื้นที่เพาะปลูกคงที่ ดังนั้นการเพิ่มปริมาณการผลิตจึงเกิดขึ้นเนื่องจากการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ที่ทำให้ผลผลิตต่อไร่สูง และการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง จากนโยบายด้านการเกษตรของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ในการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตโดยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น พืชที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการใช้เมล็ดพันธุ์ใหม่ ได้แก่ ข้าวและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ส่วนพืชอื่นๆ นั้น ได้แก่ หอมแดง กระเทียม ถั่วลิสง ปอแก้ว มันสำปะหลัง ตลาดค่อนข้างแคบ การเพิ่มผลผลิตจะมาจากการใช้ปัจจัยการผลิตเพิ่มขึ้น เช่น

บู่ ยาส่าแมลง และอื่นๆ โดยที่ข้าวนาปีมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ หอมแดง กระเทียม ปอแก้ว มันสำปะหลัง ถั่วลิสง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ แม้ว่าข้าวโพดเลี้ยงสัตว์จะมี อัตราเพิ่มน้อยที่สุด แต่พืชที่มีปริมาณผลผลิตน้อยที่สุด ได้แก่ กระเทียม โดยพืชที่สามารถผลิตได้ เป็นอันดับรองลงมาจากข้าว ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอมแดง ปอแก้ว ถั่วลิสง และกระเทียม ตามลำดับ

ในด้านการส่งออก แม้ว่าข้าวจะเป็นพืชที่ทางจังหวัดสามารถผลิตได้มากที่สุด แต่พืชที่มี ปริมาณการส่งออกมากที่สุดกลับเป็นมันสำปะหลัง เนื่องจากมีความต้องการใช้ภายในจังหวัดน้อย ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะปลูกพืชเพื่อการค้าหรือส่งออกป้อนออกจังหวัด แต่ในกรณีของข้าว เกษตรกร ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อบริโภคเองที่เหลือจากการบริโภคจึงส่งออก พืชที่ส่งออกเป็นอันดับรองลงมา ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หอมแดง ปอแก้ว ถั่วลิสง และกระเทียม ตามลำดับ

ในส่วนของปัจจัยการผลิตที่นำมาศึกษาในที่นี้ ได้แก่ การใช้แรงงาน แยกเป็นแรงงาน คน สัตว์ และเครื่องจักร การใช้วัสดุเกษตร ได้แก่ บู่ เมล็ดพันธุ์ ยาส่าแมลง และยาปราบศัตรูพืช

การใช้แรงงานคน จากการศึกษาพบว่า พืชที่ต้องการใช้แรงงานคนในการเพาะปลูก มากที่สุด คือ ข้าวนาปี เนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด รองลงมา คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ ปอแก้ว เนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับรองลงมา เป็นที่น่าสังเกตว่า หอมแดงมีความ ต้องการแรงงานคนมากกว่ามันสำปะหลังแม้ว่าจะมีพื้นที่เพาะปลูกน้อยกว่าก็ตาม แต่เนื่องจากการ เพาะปลูกและเก็บเกี่ยวหอมแดงมีความยุ่งยากกว่าการเก็บเกี่ยวมันสำปะหลัง จึงจำเป็นต้องใช้ แรงงานคนเป็นจำนวนมากกว่า

การใช้แรงงานสัตว์ โดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนักเนื่องจากการ เก็บเกี่ยวพืชโดยมากแล้วจะไม่ใช้แรงงานสัตว์ การใช้แรงงานสัตว์จะใช้เพื่อเตรียมดินเท่านั้น อัตราการเพิ่มเฉลี่ยโดยรวมแล้ว จึงมีประมาธร้อยละ 0.04 ต่อปีเท่านั้น

การใช้แรงงานเครื่องจักร ความต้องการใช้รถแทรกเตอร์มีแนวโน้มสูงขึ้น และสูงกว่า ความต้องการใช้แรงงานสัตว์ มีพืชอยู่ 3 ชนิดที่ไม่มีมีการใช้แรงงานแทรกเตอร์เพิ่มขึ้น คือ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง และกระเทียม เนื่องจากจะใช้รถแทรกเตอร์เป็นสัดส่วนที่น้อยมากโดย

ส่วนใหญ่จะใช้ขนย้าย และรวบรวมผลผลิตเท่านั้น การที่ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นไม่มากพอทำให้ความต้องการใช้รถแทรกเตอร์ไม่เพิ่มขึ้น

การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ในการผลิตพืชแต่ละชนิด ปัจจัยการผลิตที่จำเป็นมากตัวหนึ่ง คือ ปุ๋ย ในพืชหลักทั้ง 7 ชนิดนี้ พืชที่มีอัตราการใช้ปุ๋ยมากที่สุด คือ ข้าว เนื่องจากมีปริมาณการผลิตมา ร่องลงมา ได้แก่ หอมแดง และกระเทียม แม้ว่าจะมีพื้นที่เพาะปลูกต่ำกว่าพืชชนิดอื่นก็ตาม แต่เนื่องจากพืชผักเป็นพืชอายุสั้นจึงต้องการใช้ปุ๋ยเป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะให้ผลผลิตมีคุณภาพสูงและมีปริมาณมาก ดังนั้นปริมาณการใช้ปุ๋ยต่อไร่จึงสูงและยังต้องอาศัยการบำรุงดูแลมากพอสมควร ไม่สามารถปล่อยให้เติบโตเองอย่างอิสระเหมือนพืชบางชนิดได้ เช่น มันสำปะหลัง บางจังหวัด ไม่มีการใช้ปุ๋ยเลยส่วนจังหวัดศรีสะเกษมีการใช้ปุ๋ยบ้างแต่น้อยมากประมาณ 1.6 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนพืชชนิดอื่น ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปอแก้ว และถั่วลิสง จะมีปริมาณการใช้ปุ๋ยต่อไร่ที่ใกล้เคียงกัน คือ อยู่ระหว่าง 2.7-3.4 กิโลกรัมต่อไร่ ความแตกต่างระหว่างความต้องการใช้ปุ๋ยมากน้อยในพืชทั้ง 3 ชนิดจึงขึ้นอยู่กับพื้นที่เพาะปลูกที่ต่างกัน

ยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชพบว่า มีพืช 2 ชนิดที่ไม่ต้องการใช้ยาปราบศัตรูพืช คือ มันสำปะหลัง และปอแก้วพืชที่มีความต้องการใช้ทั้งยาปราบศัตรูพืชและยาฆ่าแมลงสูง ได้แก่ หอมแดง และกระเทียม เนื่องจากเป็นพืชที่ต้องการการดูแลและบำรุงรักษาค่อนข้างดีกว่าพืชชนิดอื่น ความต้องการใช้ปริมาณยาฆ่าแมลงต่อไร่ของพืชแต่ละชนิดจะใกล้เคียงกัน และความแตกต่างของปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนี้จะมาจากจำนวนพื้นที่เพาะปลูกที่ต่างกัน เช่นเดียวกับการใช้ปุ๋ย พืชที่ใช้ปัจจัยการผลิตชนิดนี้มากที่สุด คือ หอมแดง รองลงมาคือ ข้าว กระเทียม ถั่วลิสง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ตามลำดับ

การคาดประมาณแรงงานภาคเกษตร แรงงานในภาคเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน และปศุสัตว์ ซึ่งมีทั้งการเลี้ยงไว้ใช้งาน ใช้สำหรับบริโภค รวมทั้งเพื่อการค้าอีกด้วย โดยมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.81 ต่อปี เมื่อกำหนดให้พื้นที่เพาะปลูกคงที่ และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการคาดคะเนประชากรแรงงานภาคเกษตรจากการศึกษาด้านประชากรพบว่า การว่างงานนี้มีสัดส่วนลดลง โดยสาเหตุส่วนหนึ่งจะมาจากประชากรแรงงานภาคเกษตรมีการเติบโตที่ช้าลง และความต้องการแรงงานภาคเกษตรเพิ่มสูงกว่า เนื่องจากปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้น

การวิเคราะห์หัตถ์ชีวิตทางเศรษฐศาสตร์ จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. การลงทุนด้านเครื่องจักรกล และการเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งในการศึกษานี้ หมายถึง การลงทุนในรถแทรกเตอร์ การเลี้ยงโค และกระบือ
2. การค้ากับนอกพื้นที่โดยไม่คำนึงว่าจะส่งออกไปยังพื้นที่ใด แต่เป็นการส่งสินค้าออกไปนอกตัวจังหวัด
3. มูลค่าเพิ่ม โดยจะคำนวณเป็นรายปี

การลงทุนด้านรถแทรกเตอร์จะมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.16 ต่อปี หรือมีการลงทุนในรถแทรกเตอร์เพิ่มขึ้นประมาณ 42-45 คันต่อปี

การลงทุนด้านปศุสัตว์ สำหรับการเลี้ยงโคและกระบือที่ใช้เป็นแรงงานพบว่า มีสัดส่วนลดลง เมื่อเทียบกับจำนวนโคและกระบือทั้งหมดที่มีอยู่ในจังหวัดโดย ในปี พ.ศ. 2534 โคและกระบือที่ใช้เป็นแรงงานจะมีประมาณร้อยละ 70 ของจำนวนโคและกระบือทั้งหมด และสัดส่วนนี้จะลดลงเหลือร้อยละ 67 ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า มีแนวโน้มที่จะนำรถแทรกเตอร์มาใช้ในกิจกรรมทางการเกษตรเพื่อลดการใช้แรงงานจากสัตว์มากขึ้น

การค้ากับนอกพื้นที่ เป็นตัวสำคัญที่จะก่อให้เกิดสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานสินค้า เนื่องจากความคลาดเคลื่อนระหว่างอุปสงค์และอุปทานจะถูกกำหนดให้หมดไปผ่านทางการค้ากับภายนอกพื้นที่ จากการศึกษพบว่า ในพืชเศรษฐกิจหลักทั้ง 7 ชนิดนั้นจังหวัดศรีสะเกษสามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการภายในตัวจังหวัดจึงไม่มีการนำเข้าสินค้าทั้ง 7 นี้ การนำเข้าสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าทางภาคอุตสาหกรรมที่จังหวัดไม่สามารถทำการผลิตเองได้รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช

มูลค่าเพิ่ม เป็นการคำนวณมูลค่าเพิ่มทางการเกษตรที่เกี่ยวกับปริมาณการผลิต ราคา และค่าใช้จ่ายขั้นกลาง เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนมูลค่าเพิ่มทางการเกษตรกับผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดในช่วงปี พ.ศ. 2534-2539 จะเห็นได้ว่า สัดส่วนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรจะมีแนวโน้มลดลงในส่วนของแนวโน้มมูลค่าเพิ่มทางการเกษตรจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงให้เห็นว่า ในอนาคตภาคการเกษตรของจังหวัดศรีสะเกษจะลดบทบาทและความสำคัญลง แต่รายได้ทางการเกษตรจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีมูลค่าเพิ่มเฉลี่ยต่อไร่สูงขึ้น อันเนื่องมาจากการที่ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้น และสูง

กว่าต้นทุนต่อไร่ แต่ทั้งนี้โดยการสมมติให้ระดับราคาคงที่ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงโดยคิดราคาคงที่ในปี พ.ศ. 2531

กรณีที่ 2 เมื่อมีการจำกัดด้านอุปสงค์โดยการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 คือ กำหนดให้มีอัตราเพิ่มของประชากรเท่ากับร้อยละ 1.006 ต่อปี

ในกรณีที่มีการจำกัดทางด้านอุปสงค์จะไม่มีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรตลอดจนโครงสร้างการผลิตพืชเศรษฐกิจทั้ง 7 ชนิด แต่จะไม่มีผลกระทบต่อประกอบของผลิตภัณฑ์จังหวัด ทำให้ค่าใช้จ่ายของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นน้อยกว่ากรณีที่ 1 การลดลงในค่าใช้จ่ายภาคเอกชนจึงมีผลทำให้การส่งออกมีมูลค่าเพิ่มขึ้นซึ่งทำให้การส่งออกสุทธิลดลงจากกรณีไม่มีการจำกัดด้านอุปสงค์

ส่วนผลกระทบต่อจำนวนประชากร เมื่อควบคุมอัตราการเพิ่มเฉลี่ยของประชากรให้เท่ากับร้อยละ 1.006 พบว่า จำนวนประชากรจังหวัดศรีสะเกษจะลดลงโดยประชากรในปี พ.ศ. 2539 จะมีประมาณ 1.42 ล้านคน

สำหรับประชากรวัยทำงานพบว่า กำลังแรงงานทั้งหมดมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.01 ต่อปี โดยใน ปีพ.ศ. 2539 จะมีจำนวน 0.74 ล้านคน ซึ่งโครงสร้างหลักโดยทั่วไปแล้วเหมือนกับกรณีที่ 1 คือ แนวโน้มสัดส่วนของประชากรภาคเกษตรจะลดลง และสัดส่วนของประชากรนอกภาคเกษตรจะเพิ่มขึ้น โดยประชากรนอกภาคเกษตรจะมีอัตราการเพิ่มที่สูงกว่าประชากรในภาคเกษตรมาก

เมื่อมีการใช้นโยบายควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากร ความต้องการอาหารเพื่อบริโภคก็จะลดลงด้วย เนื่องจากปริมาณความต้องการอาหารของประชากร คำนวณจากปริมาณความต้องการอาหารต่อคน แต่โครงสร้างหลักโดยทั่วไป คือ การบริโภคอาหารใดเป็นหลัก และอาหารใดเป็นลำดับรองยังคงเหมือนเดิม ดังนั้นในกรณีมีการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากร ทำให้การบริโภคอาหารมีปริมาณลดลงจึงมีผลให้ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น ยกเว้นพืชที่ไม่ใช่อาหาร เช่น ปอแก้ว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจะไม่มีผลกระทบต่อ

ความต้องการพืชเหล่านี้ก็วันจะมีการเปลี่ยนแปลงในปริมาณของผลผลิต การคาดประมาณ
แรงงานภาคเกษตร ในกรณีที่มีการใช้นโยบายควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรทำให้จำนวน
แรงงานลดลง เป็นผลให้การว่างงานในภาคเกษตรลดลง

กรณีที่ 3 เมื่อมีการเพิ่มอุปทานโดยการใช้นโยบายการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของ
กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กรณีของอุปทานผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้น ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นในผลิตภัณฑ์
ภาคเกษตรโดยตรง ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งเพิ่มสูงกว่ากรณีที่
1 อันจะมีผลทำให้ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ จังหวัดมีค่าเพิ่มขึ้นด้วย เมื่อกำหนดให้
โครงสร้างเศรษฐกิจทั้งในส่วนของการใช้จ่ายภาคเอกชน ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล การลงทุน
การส่งออก และการนำเข้า

ในกรณีที่มีการดำเนินตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรให้มีการเพิ่มปริมาณผลผลิต
ทางการเกษตร ทำให้สามารถผลิตสินค้าเกษตรได้มากขึ้นสามารถนำไปใช้ทำอาหารสัตว์นำ
มาบริโภคภายในท้องถิ่นได้มากขึ้น เนื่องมาจากปริมาณอาหารสัตว์เหล่านี้เป็นสัดส่วนโดยตรง
กับอุปทาน รวมทั้งพืชที่ไม่ใช่เป็นอาหาร เช่น ปอแก้ว ก็มีปริมาณการใช้ภายในจังหวัดเพิ่มขึ้นด้วย
เนื่องจากปริมาณการใช้ปอแก้ว เป็นสัดส่วนโดยตรงกับผลิตภัณฑ์จังหวัด

ส่วนกรณีของปริมาณการส่งออก พบว่าทำให้มีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะข้าว
และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ส่วนปอแก้วนั้นปริมาณการส่งออกจะน้อยกว่ากรณีที่ไม่มี การเพิ่มผลผลิตทาง
การเกษตร เนื่องจากปริมาณการบริโภคปอแก้วขึ้นอยู่กับผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด เมื่อผลิตภัณฑ์
มวลรวมมีค่าเพิ่มขึ้นการบริโภคก็จะสูงขึ้นทำให้ปริมาณปอแก้วที่เหลือส่งออกในรูปของปอดิบน้อยกว่า
กรณีที่ 1 ยกเว้นมันสำปะหลังจะมีการส่งออกลดลงเนื่องจากมีนโยบายลดพื้นที่การเพาะปลูก
มันสำปะหลังลง

ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวโพด ทำให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่ม
สูงขึ้น จะก่อให้เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นนี้จะเป็ผลมาจากการที่ผลผลิตต่อไร่
เปลี่ยนแปลงไป จากการดำเนินงานตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร และอีกกรณีหนึ่ง

เป็นความต้องการใช้แรงงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพื้นที่เพาะปลูก โดยการปลูกมะม่วงหิมพานต์เพิ่มขึ้นแทนมันสำปะหลัง การลดพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังลงจะเห็นว่า มีความต้องการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นจริงแต่ไม่มากนัก เนื่องจากเป็นการทดแทนกันของแรงงานในการผลิตพืช 2 ชนิด คือ ลดแรงงานในการปลูกมันสำปะหลังลงและเพิ่มแรงงานในการปลูกมะม่วงหิมพานต์แทน

เมื่อมีการใช้นโยบายเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิตแล้ว ปริมาณความต้องการแรงงานสัตว์ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง เพราะการใช้แรงงานสัตว์ในการปลูกพืช ส่วนใหญ่ใช้ในการเตรียมดิน การเพิ่มผลผลิตจึงไม่ค่อยมีผลกระทบต่อความต้องการใช้แรงงานสัตว์เท่าใดนัก

การเพิ่มผลผลิตข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยการเปลี่ยนแปลงการใช้เมล็ดพันธุ์ทำให้ความต้องการใช้รถแทรกเตอร์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากทั้งข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชที่มีการใช้รถแทรกเตอร์เพื่อการขนย้าย และรวบรวมคิดเป็นสัดส่วนต่อผลผลิตมากกว่าพืชชนิดอื่น จึงมีการเปลี่ยนแปลงในการใช้รถแทรกเตอร์เพิ่มขึ้น รวมทั้งเมื่อมีการผลิตมะม่วงหิมพานต์ แม้ว่าจะยังมีปริมาณความต้องการใช้รถแทรกเตอร์ต่ำที่สุด นั้นเป็นเพราะในระยะเริ่มแรกของการปลูกพืชชนิดนี้ ต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวนานพอสมควร แต่จะเห็นได้ว่า เมื่อระยะเวลาเวลานานขึ้นความต้องการใช้แรงงานของรถแทรกเตอร์ในพืชชนิดนี้จะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นมาก และสูงกว่าพืชชนิดอื่นๆ

กรณีที่ 4 เมื่อมีการพิจารณาทั้งทางด้านอุปสงค์และอุปทาน โดยมีการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรและมีการใช้นโยบายเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

ส่วนในกรณีของการเพิ่มในผลิตภัณฑภาคเกษตรควบคู่กับการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรจะมีผลทำให้ส่วนประกอบต่างๆ ของผลิตภัณฑมวลรวมเปลี่ยนแปลงไป โดยที่มูลค่าของผลิตภัณฑภาคเกษตร ผลิตภัณฑนอกภาคเกษตรและผลิตภัณฑมวลรวมมีค่าเหมือนกับกรณีที่ 2 ดังนั้น ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของรัฐบาล การลงทุน และการนำเข้าจึงเท่ากับกรณีที่ 3 เช่นกัน แต่ค่าใช้จ่ายของภาคเอกชนจะน้อยกว่ากรณีที่ 3 และจะมากกว่ากรณีที่ 2 เนื่องจากในกรณีนี้ได้มีการเพิ่มขึ้นของอุปทานทางการเกษตรพร้อมกับการควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากรด้วยซึ่งการที่ค่าใช้จ่ายของภาคเอกชนเพิ่มขึ้นน้อย และการเพิ่มขึ้นของผลผลิตมีมากทำให้การส่งออกเพิ่มขึ้น

จากเดิมในกรณีที่ 3 ด้วยเช่นกัน ซึ่งการขาดคลนี้จะน้อยกว่ากรณีที่ 1 และ 3 แต่จะมากกว่ากรณีที่ 2 เนื่องจากกรณีการใช้นโยบายเพิ่มผลผลิตทำให้มีการนำเข้ามากกว่ากรณีที่ผลผลิตเพิ่มตามปกติซึ่งในกรณีที่ 2 นั้น การขาดดุลทางการค้าจะมีน้อยที่สุดกว่าทุกกรณี

ส่วนในกรณีของปริมาณการส่งออกพบว่า เพิ่มขึ้นมากที่สุดกว่าทุกกรณี เนื่องจากนโยบายดังกล่าวทำให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้นแต่การบริโภคน้อยลงกว่ากรณีที่ 1

ส่วนในด้านแรงงาน แรงงานว่างงานในภาคเกษตรจะมีจำนวนน้อยที่สุดทุกกรณี

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาโดยใช้แบบจำลอง CAPPA พบว่ามีข้อจำกัดดังนี้

1. ในการศึกษาอุปสงค์และอุปทานของจังหวัดศรีสะเกษนั้น ไม่ได้ศึกษาลงไปรายละเอียดของพฤติกรรมซึ่งการเปลี่ยนแปลงส่วนใหญ่ของอุปสงค์และอุปทานจะขึ้นกับพฤติกรรมด้วย มีเพียงพฤติกรรมบางตัวของอุปสงค์เท่านั้น (ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้) ที่ได้ทำการศึกษารายละเอียด ส่วนการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์และอุปทาน โดยจะกระทบพฤติกรรมอะไรบ้างนั้นเราไม่มีรายละเอียด ถ้าจะให้ในแต่ละส่วนสมบูรณ์ควรจะศึกษาถึงพฤติกรรมของเรื่องนี้ด้วย

2. ในระดับจังหวัด จะมีปัญหาด้านข้อมูล การศึกษาเศรษฐกิจส่วนรวมเป็นการยากที่จะเก็บข้อมูลในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ (ดังเช่นรายละเอียดในเรื่องของพฤติกรรม) ต่อไปข้างหน้าถ้าจะศึกษาภาพรวมทางเศรษฐกิจให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ระบบข้อมูลจะมีความสำคัญมาก เพื่อที่จังหวัดจะได้นำไปใช้บริหารงานทางการเกษตรได้ชัดเจนมากขึ้น

3. ในการศึกษาจะศึกษาเฉพาะพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดซึ่งสินค้าที่สำคัญเหล่านี้จะมีข้อมูลในรายละเอียด แต่สินค้าอื่นที่มีบทบาทรองลงไป ยังไม่มีข้อมูล ดังนั้นการพัฒนาข้อมูลจะมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในแผนฯ 7 ที่เน้นการกระจายการผลิตพืช

ข้อเสนอแนะ

ควรจะศึกษาพฤติกรรมในแต่ละส่วนให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเก็บระบบข้อมูลว่า ควรจะเก็บข้อมูลอะไรบ้าง เพื่อนำมาใช้ในการวางแผน

ข้อดี

มีประโยชน์ในการทำให้เกิดแนวทางในการวิเคราะห์ทางการเกษตร ในส่วนรวมในระดับจังหวัด ถ้าพัฒนาแบบจำลองนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็จะมีประโยชน์แก่หน่วยงานในระดับจังหวัดมากขึ้น โดยในการศึกษาทางด้านอุปสงค์สามารถศึกษาได้ถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของการบริโภคไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงทางจำนวนประชากรอย่างเดียว และในด้านอุปทานก็สามารถขยายผลผลิตให้เพิ่มขึ้นได้ทั้งจากทางด้านการผลิต การขยายพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต การส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ฯลฯ และนำมาวิเคราะห์ในระบบเศรษฐกิจของแบบจำลองนี้ได้เช่นกัน